

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția Strada Buzoști 42 Administrația Strada Regală, 6. BUCUREȘTI	Director: N. IORGA Redactori: { St. O. Iosif, M. Sadoveanu și I. Scurtu.	ABONAMENTUL ANUAL În țară . . . 10 lei În străinătate 12 »
--	---	--

Un poet din vremile nehotărite: N. Nicoleanu

D. G. Bogdan-Duică dă în culegerea de autori mai vechi, de «clasică» a «Minervei», o ediție-model, după care vor trebui să se ia de acum înainte și ceilalți cari fac astfel de publicații pentru Casa de editură bucureșteană. Într'un singur volum se cuprinde, pe lângă multe pagini de informație literară, întreaga operă a lui Cirlova și a lui N. Nicoleanu, precum și bucăți alese din scrierile lui Stamati Basarabeanul.

Despre Cirlova a mai fost vorba aici, cu prilejul studiului pe care i l-a închinat d. I. Rațiu, și cele mai bune lamuriri asupra lui rămân acelea pe care le-a dat tot d. Bogdan-Duică în această revistă. Despre Stamati va fi vorba într'un număr viitor. Să încercăm astăzi a statornici chipul de scriitor al lui Nicoleanu.

Acesta e, printre scriitorii de acum jumătate de veac, care nu se mai cetesc de nimeni, unul ce are o mai bună reputație. Ni amintim cu milă de viața lui zvinturată, pe rind băiețaș oploșit la o Episcopie unde se mânca puțin supt un Vlădică zgîrcit, apoi dascăl de franțuzește pe la casele oamenilor cu dare de mină, mai pe urmă student în Paris, pe socoteala nu știu cui, după aceasta, în curs de numai șapte ani (1861-8), revisor financiar rătăcitor, al rolurilor de plată ale contribuabililor, director de liceu și de internat în Iași; pentru oda ce face răsturnătorilor lui Cuza-Vodă, el e făcut apoi de oamenii din Februar, cîrmuitorii cei noi ai țerii: revisor școlar, funcționar la Ministeriul de Instrucție, secretariu la archive. Nu se uită așa de ușor ca versurile lui soarta grozavă a nebuniei care atinse la începutul anului 1868 pe acest tînăr care abia trecuse de treizeci de ani, orî întunerecul desăvîrșit al zilelor sale din urmă. Rămîne înfîpt în minte și chipul său neobișnuit, de romantic luptător: părul zburlit în şuvițe revoltate de-asupra înaltei frunți albe, privirea cam nehotărită și tulbure de visător care nu se încrede în el, sfîchiorile

zburdalnice ale mustăților și barbișonului său după moda lui Napoleon al III-lea. Din scrierile sale au rămas anume avinturi de minie, bogată în frase retorice, anume porniri de indignare, anume gesturi de răspingere neiertătoare a ticăloșilor și slăbiciunilor omeștii. Tinăr, frumos, nenorocit, pletos, purtându-și cravata ca un steag, gata să fulgere împotriva «tiraniei», împotriva «lașității», a «trădării», a «corupției», — așa se înfățișează el înaintea noastră. Cu toate multele schimbări săvârșite din vremea lui până astăzi, cu toată raritatea scrierilor sale puține, cu toată deprinderea altor cetiri stăpînitoare, ceva din el a trăit, încunjurat de cercănul de lumină cu care iubirea oamenilor încunjură totdeauna fruntea celor ce au pătimit și n'au ajuns să stăpînească vre-odată, celor ce au murit ducînd cu dinșii talantul pe care n'au putut să-l facă a rodi pe lume așa cum s'ar fi cuvenit.

El se zicea Craiovean, și într'una din bucățile sale a pus alături cele trei Capitale pe care le-au avut Romîni de dincoace, alegînd din ele Craiova, care ar vorbi mai mult sufletului său prin biruitoarele amintiri ale copilăriei și tineretei. Aiurea el spune deslușit că «a văzut lumina zilei, a scos primul său suspin»

Lîng'a Oltului măreață, iute, falnică șoptire.

Un Ardelean, însă, profesorul Țîrcă (ce se scria Circa) asigura că ar fi copilărit cu cel ce era să fie poetul Nicolescu, pe vremea cînd acesta era numai Neagoe băiatul lui Tomoșoiu, țeran din Cernat unul dintre cele șapte sate ale Săcelelor din marginea de munte a Brașovului. Ar fi trecut cu ai lui, la vrîsta de treisprezece ani numai, pentru a hoinări prin țară, până ce nemerî într'o chilie de la Buzău, unde alt fecior de Mocan, al lui Perșoiu, ajunsese Vlădică, — Filoteiū cel cu punga legată strîns la gură. Numai pe urmă, profesorul Caloianu l-ar fi luat cu dînsul la Craiova, unde era școala cea bună a lui Ioan Maiorescu.

Pare că aceste știri sînt cu totul vrednice de crezare. Nimic ardelelesc n'a rămas totuși în sufletul pribeagului din satul Mocanilor. Nicolescu scriitorul nu amintește prin nimic pe Tomoșoiu cel de acasă. Abia dacă e vre-o legătură între dînsul și viața românească de dincoace de munte chiar. A trăit la o parte, ferit de oameni; a trăit puțin. Întîmplarea cite unei slujbe-l ducea doar prin Roman, unde se scîrbia văzînd în undele Moldovei albastre ce a dat numele unei țeri, în locul voinicilor și frumoaselor de odinioară, pe

Jidoavca nerușinată și cu Jidovul murdar;

Tot acestor călătorii de funcționar li datorește el și șederea în Iași, unde-avu norocul să fie unul dintre cei d'întăiu scriitori ce se strinseră în jurul steagului «Junimii». Întipărirea ce a purtat-o el totdeauna a fost însă aceia a literaturii franceze din anii 1850: o primă cetind mult în țară și trăind citva timp în mediul Parisului, de unde s'a întors așa cum era să rămie toată viața. A tradus ceva din Musset; în cutare bucată se vede limpede imitația vestitului sonet al lui Arvers; e și ceva din Lamartine în unele bucăți ale lui mai senine, ca acelea pe care le închinase lui Cimpineanu sau fraților Golești. Dar Musset îl stăpînește mai mult, și anume prin partea de vehementă în aruncarea cuvintelor abstracte, de vijelioasă luptă cu entitățile metafisice. «Geniu», «mormint», «șărăcie», «bogăție», «libertate», «tiranie», «iubire», «voluptate», «speranță», «proscris» sînt cuvintele cu care el se joacă mai bucuros, în lungi versuri de cele mai multe ori șterse, rare ori aprinse de un foc ce se stinge îndată în ghețurile abstracției incolore și insipide. Morți înainte de vreme:

A candelēi lucire d'odată tremură,
Iar dulcea creatură tăcu și expiră,

iubiri sfărimate de trădare, desfășurarea obrăzniciei ce întovărășește puterea și bogăția nemeritată, cam acestea sînt temele sale.

Ar mai merge încă dacă Nicoleanu — care punea de alminterea foarte puțin temeiū pe scrierile sale și pe chemarea care-l îndemna la ele, — dacă tînărul romantic de moda francesă ar avea o limbă bogată, vînjoasă, nouă. Din nenorocire însă, e jargonul acela boieresc, curățit, frisat și parfumat, adus în acea vreme de o strivitoare înrîurire francesă, care ne făcea să ne rușinăm de tot ce e mai vioiū, mai adevărat și mai frumos în graiul pe care-l vorbesc milioane de oameni cu suflete răspicate și focoase. Se mai adaugă în sfirșit și un simț foarte slab al armoniei care nu-l împiedecă de a schilodi foarte adese ori intonația firească a cuvintelor.

Astfel se înfățișează el în cärticica iscălită modest N. N. pe care o scotea la Iași în 1865 și în care turna la un loc, fără a ținea în seamă timpul, cîntece de tot vechi, de prin anii 1850, foarte slabe acestea, lingă altele, cu mai multă înțelegere a armoniei, cu o mai puternică suflare, care făceau să se prevadă în el un adevărat poet.

La 1866, cînd d. Hasdeū începe a scoate ziarul *Satirul*, ai cărui colaboratori se iscăliau cu pseudonime chinezești, sufletul lui Nicoleanu se desăvirșise în foarte multe privinți. El era în stare acum să înțeleagă și greutatea și menișea cea mare a cîntecului. În no-

țița sa despre o piesă proastă a lui Pantazi Ghica vezi un om de gust, în conferința sa dela Ateneu se dezvăluie un deplin înțelegător al legăturilor neapărate ce trebuie să aibă arta cu societatea, atît în originile sale, cît și în acea înriuire pe care, orîce-ar face, o va exercita asupra oamenilor. Păstrînd aceeași aplecare către satira omenească generală, fără potrivire la o anume vreme și la un popor deosebit, rămînînd lipsit de comparații, de icoane, de coloare și de realitate, el dă, din Februar pînă în Iunie 1866, în paginile *Satirului* singurele lui bucăți desăvîrșite, singurele care ar trebui puse înaintea altora decît istoricii literari: de la frumosul «În carnaval» pînă la oda către biruitorii din Februar. Ici și colo e o putere eminesciană în unele versuri și îmbinări de versuri, deși, pentru a putea fi comparat cu Eminescu, i-ar fi trebuit lui Nicoleanu acele mari însușiri care sînt o cultură largă, multă cunoștință de oameni și locuri, vederea realităților, puterea de străbateră în adîncul temeiurilor lumii și meșteșugul ce se cere pentru a frămînta deplin o limbă pe care romanticul acesta de modă francesă o atinge numai ușor.

Cînd Nicoleanu-și pierdu mințile, o întregă viață părea că i se deschide încă 'nainte, și cine știe ce roade de poezie ar fi putut el culege într'o maturitate de care nu i-a fost dat să aibă parte.

N. IORGA.

CRAIUL NEGRU

(Baladă după Uhland).

Era'n ziua de Rusaliî, sărbătoarea bucuriei,
 Plaiuri și păduri staū toate supț verdeața veseliei
 Ș'atunci iată că'nceput-a blindul rege să grăiască:
 — Și din sālile bogate
 A străvechilor palate,
 O frumoasă primăvară stă de-asemeni să pornească!—

Si sunar'atuncea cornuri, tobe multe bubuiră,
 Îndoindu-se 'n lungi falduri, roșii steaguri filfiiră
 Și privi bătrînul rege, bucuros, de pe pridvoru-î
 Cum pe rînd cădeau în luptă
 Craii toți au lancea ruptă,

Dar de-o-dată'n a lor urmă iat'un Craiū în negre zale,
 Călărind încet sosește... Fiul Regelui stă 'n cale :
 — Cum ți-i numele-l întreabă — și ce semn ai tu, străine?—
 — Hei, de-oiū sta să-mi spuī cel nume,
 Tremurī tu ș'o întreagă lume :
 Află doar c'o țară mare stăpînită e de mine !—

A tăcut, și'n luptă sare, și, cînd el pe șes s'avintă,
 Bolta cerului negrește și'n jur totul se'nspăimîntă,
 Și clătitu-s'a palatul... Sună lăncile ciocnite,
 Colbul alb, nori, s'aridică,
 Dar cel fiū de Rege pică,
 Și strivit de-abia se scoală, cu privirile-ofilite...

II.

Naiuri și viori la jocuri chiam'a oaspeților cete,
 Ard făclii prin săli bogate : tineri crai și mîndre fete
 Vor să 'ncingă joc, cînd iute Craiul negru'n săli pășește
 Și 'ntunerec pași-ī lasă, Cluj
 Spaimă grea pe toți apasă,
 Dar el merge, și pe fața Regelui la joc poștește...

Și s'azvirle'n răpezi roate, supt negritele lui zale,
 Și-ī ca viforul iernatec : toți se dau din a lui cale,
 El în brațe reci ca ghița strînge pe plăpînda fată,
 Și din păru-ī, ofilite,
 De pe pieptu-ī veștejite,
 Florile se scurg ca ploaia și se spulberă pe dată...

III.

Staū la mas'acum toți Craii cu domnițele gătite,
 Stă și Regele 'ntre fată-ī și 'ntre fiū, și prăpădite
 Li sint chipurile, bieții, iar pe Rege-l frînge chinul...
 Negrul Craiū o cupă 'ntinde:
 — Beți, copii, puteri a prinde!...—
 Aū băut și-ī mulțămîră... Vai, dar rece-ī mai fu vinul!...

Că de-o-dat' ale lor chipuri ca și florile se pleacă

Iar roșata li se stinge cum se stinge facla torții...
 Stă uimit căruntul Rege,
 Stă și parcă nu'ntelege,
 Când copii-și vede, bietul, copleșiți de somnul morții!....

Dar zbucnit-a'n plins la urmă: — I-ai răpit în zorii vieții
 Pe-amîndoi copiii tatei, smulși în floarea tinereții!...
 Atunci iea-mă și pe mine, hrăpitor de viețuirii!...

Și-i răspunde-atunci în noapte
 Negrul Craiū al morți'n șoapte:
 — Eū, bătrîne, 'n primăvară, culeg numai trandafiri! —

I. M. MARINESCU.

PREA TÎRZIŪ.

Rar vine iarna aspră în satele de munte. Crivățul șuieră jalnic pe dealuri și numai cîte odată cuprinde înghețul toată întinderea girlei. Așa se petrece Crăciunul cu cîmp negru nepătat de albul zăpezii, care se vede sclipind pe munții din apropiere. Copilașii umblă pe drum prăfos cu steaua, anunțînd Nașterea Domnului, și serbătorile se petrec cu hora în curtea hanului și cu lumea îmbrăcată ușurel.

Pe o vreme de acestea brodise Ionel Nistor să petreacă vacanța în satul său, și n'a avut parte măcar la întoarcere, la Bobotează, să facă drumul într'o sanie ușoară pînă la Cîmpulung. A mers tot cu poștalionul lui Dumitru și a ascultat cam două ceasuri, pînă în oraș, duruitul asurzitor al roților peste glozii înghețați.

În gară, trenul era mai gata de plecare. El și-a așezat geanta cu caietele de la Facultate pe policioara de rețea, a potrivit biletul sigur în buzunarul vestei și a stat pe banca de piele, în despărțitura vagonului în care nu aū loc mai mult de trei persoane.

La semnalul conductorului, ochii după peron joacă parcă în lacrimi, luîndu-și ziua bună de la cei cari se duc departe.

Un fum negru se aruncă din coșul cel mare, și trenul alunecă peste șinele lustruite de-asupra.

Peste puțin un domn grăsuliu chiamă în compartiment pe altul care sta în săliță, și încep să vorbească tare, de afaceri și de bani. Cînd și cînd mai strecoară în taina lor și vorbe nemțești, spuse prelung, cu un accent particular, obișnuit mai ales în părțile de sus ale Moldovei.

Nistor, care mergea acum în București pentru cel din urmă și cel mai cumplit examen, a rămas nemișcat pe căpătiul de bancă de lingă fe-

reastră, cetind pe foi de istorie, scrise ca de mină, întâmplări ale trecutului.

Cînd era mai puternică legănarea vagonului, foile tremurau între degete, ochii zburau peste rîndurile dese și mintea rămînea în urmă la viața din sat. Ce sîrbă frumoasă jucase la serbarea de la școală!

După ce încercase învățătorul cîntece cu copii despărțiți după voci, după spunerea poeziilor și după sfîrșitul pieselor care se represintau de actorășii improvizate pe o scenă făcută în grabă, băncile se ridicau, și unele se alăturau în lungul păreților, ca să aibă privitorii loc de odihnă.

Urmă apoi jocul, și hora se făcea cît toată încăperea școlii, iar la brîie răsunau podelele de bătaia atîtor picioare.

Cînd era jocul în toi, cînd flăcăii erau aprinși și fetele îmbujorate, Ionel Nistor, îmbrăcat în hainele lui de flăcău de sat, a făcut o sîrbă înainte. Lîngă el s'a prins fata lui Tican, Mița, și de-odată s'a făcut ocolul jocului cît școala. A jucat și neica popa, și nașu', și Bădescu, și alți mulți oameni însurați, cu nevestele...

Și-acum zbură trenul, se legăna vagoanele pe drumul șinuit, și rămînea în urmă vacanța cu zilele libere.

La o gară, se coboară unul din călători, și în despărțitura vagonului mai rămîne un loc liber. Domnul cel grăsuț se cufundă pe banca moale și rămîne acum să facă singur socoteli în minte.

În marginea dealurilor cu vii, la întîlnirea a două linii de fier, trenul iar s'a oprit, și afară se aud vorbe de rămas bun. Pe sală, în lumina geamului, apare un chip de coconiță, și hamalul deschide înainte ușa, ca să așeze geamantanul pe polița de rețea. La neașteptata apariție, Nistor ridică ochii după rînduri, și i se pare că deslușește în chipul doamnei, care așteaptă în picioare, figura drăgălașă a unei domnișoare din Ploiești, — o cunoștință din anii copilăriei.

Domnul cel grăsuț se grăbește a se arăta cu apucături foarte alese:

— Poftiți, domnișoară, vă cedez locul mieu, ca să fiți mai aproape de căldură. Trebuie să fiți foarte friguroasă după drum.

Vă rog, mă rog! Nu vă deranjați. Trei persoane avem «deja» loc.

Și vorbește el așa mai departe, sugîndu-și buzele, trecînd o mină prin păr, să acopere prea timpuria luminiță din creștet, potrivit cravata și dregîndu-și glasul, ca să pară cuvintele mai melodioase.

Nistor se încercă să isprăvească coala tipărită ca de mină. În zădar se silește să fie atent. Revine asupra rîndurile, întoarce de două-trei ori pagina, dar înțelesul nu se mai prinde de minte.

Îi vine să ridă de prefăcuta politeță a «domnului» și se uită mai atent la trăsăturile fine ale feței, care zîmbesc cînd și cînd.

Da; acum e sigur. Ochii sînt ai ei. Așa negri cu genele mari, cu sprîncene stufoase... S'o întrebe și pace. Să vadă dacă e ea sau nu; încăi să nu-i mai bată inima degeaba.

E! dar «domnul» a intrat de-a binele în vorbă, și Nistor n'are cum să iasă din neliniște.

Încă o gară cu schimbare de trenuri. Străinul se dă jos, și acum era momentul potrivit. Ionel iea o carte, încearcă să-i taie foile și, cum timpul trecea și necunoscutul grăsulii se putea întoarce dintr'un moment în altul, se hotărăște în sfârșit.

— Dacă nu vă supărați, să fiți, vă rog, așa de bună și să-mi lămuriți o bănuială. Nu sinteți, sau mai bine, n'ați fost d-voastră domnișoara Lilica Neagu din Ploiești?

— Da, ba da...

— Mi-era frică să nu mă fi înșelat. Pe mine mă cunoașteți cumva?

— Bine înțeles; d-ta nu te-ai schimbat mai de loc. Numai că domnul Nistor atunci purta uniformă.

— A... nu vă puteți închipui ce bine-mi pare că nu m'ați înșelat ochii, și nici inima. Sinteți măritată de patru ani. Da, da; mi-aduc bine aminte. Ce zi frumoasă ați avut la nuntă!

— Frumoasă, cât de frumoasă...!

Și Lilica pleacă ochii în jos, după vorbele din urmă, spuse rar, cu o în-tonare tristă. Bătînd încet cu vârful ghetei în părete, pare că se gîndește departe. Potrivește mânușele pe canapea și se îndreaptă spre Nistor.

— Ehe...! Ce timpuri, domnule Nistor!

Străinul la intrare a rămas foarte surprins, și n'a mai avut către cine să se arate politicos. A ocupat locul lui de mai 'nainte și a rămas ascultînd. Rar intra și el în vorbă, și mai rîdea de cîte ceva. Cînd mașina cea mare fluiera gros prin coșul de aburi, cînd vagoane multe alunecău unul după altul pe șine și cînd era mai lungă de strabătut distanța între stații, domnul cel grăscian sta mai mult afară, și Ionel afla tot mai multe din tainele vieții celei care rămăsese și acuma pentru el tot domnișoara Neagu.

— Mergeți la București?

— Da, astă seară stați în București, și miine, cu trenul de Moldova, plec la o mătușă a mea, la Buzău.

Ionel ascultă și parcă nu înțelege.

— Bine, dar erați măritată în Galați; nu te duci acasă?

Lilica oftează adînc și răspunde după un timp, apăsînd asupra vorbelor:

— Da, eram — eram!

Și începe să spuie, între suspinuri, grozav de trista poveste a vieții ei.

— Tinereță ca a mea, domnule Nistor, să nu aibă fată mare pe lume. Am crescut în lume străină. Mama n'a vrut să mă ție în casă, și m'a trimis la pension să învăț pianul și manierele — nelipsitul «usage du monde». Am crescut acolo fată măricică, am învățat să descifrez dintr'o dată bucăți mari, grele de musică, am aflat că se cetesc pe ascuns cărți frumoase, am stat puia noaptea tîrziu la vorbă șoptită cu colegele culcate

de formă în paturi. Și, cînd începea să aibă un farmec viața, cînd primeam a înțelege ce va să zică a trăi, cînd mă fermeca vorba «iubire» culeasă în cărți, cînd plîngeam pentru eroinele din romane, «el» mi-a venit în cale, s'a pus curmeziș în zborul tinereții mele, și era foarte adevărat ce ți-am spus adineauri: da, am fost măritată...!

După expresia feții, Ionel pricepe adînc durere a acestei inimii prea de timpuriu sîngerată, și-l cuprinde mila de ochii senini și mari cari se rouează de lacrimi la aducerea aminte a întîmplărilor din trecut.

Trenul zbura mai departe, trecea răpede opririle scurte la stații mici, străinul purta cu greu o gazetă, abia deschizînd pleoapele supt lumina palidă a lămpii din tavan. Ceasurile se strecurau pe nesimțite, și în răs-timpuri Ionel învîrtia un șurup, ca să mai vie căldură în micuța încăpere.

Lilica-și făcea de lucru trăgînd inelele din degete și punindu-le iar, cu socoteală, la loc. Obrăzii îi erau aprinși, și peste fruntea ei albă trece de două-trei ori batista. Apoi o aruncă pe canapea, cu un gest de: «fie ce-o fi», și parcă i se mai înseninează fața.

— Astea sînt lucruri triste, domnule Nistor. D-ta ce-ai mai făcut? Sufletele îndurerate găsesc o alinare în povestirea fericirii altora. Bine înțeles, nu în toate casurile.

— Am făcut, domni..., mă iertați, conîță, ce credeam că trebuie să fac. Am urmat la Universitate pînă acum, și mai am examenul de licență, pe care, cu vrerea lui Dumnezeu, îl voi trece acum în Ianuar. Pe urmă? Nicî eă nu știu ce o mai veni.

— Pentru tineri ca d-ta totdeauna viitorul se deschide lumînos înaintea Mi-aduc aminte ce nume bun aveați printre noi, fetele din pension. Și, după ce m'am măritat, mi-era drag, nu știu cum, să întreb de d-ta și să știu că mergi tot bine cu învățătura. Mi se părea că ieau și eă parte la succesele d-tale și parcă mă vedeam ascultînd atentă din banca întăiu, cît de limpede răspundeai profesorilor, cum te lăsaă eă să-ți urmeză vorbirea curgătoare și cum zîmbiaă mulțumiți în bărbile magistrale cînd îți strîngeau mina pe rînd felicitîndu-te. N'aveam oare dreptul să trăiesc în închipuirii de acestea, cînd noi am stat amîndoi la masă doi ani și ni-am făurit cele mai drăgălașe și mai copilărești planuri?

Ionel Nistor ascultă pe gînduri vorbele cari-i aduc așa de multă lumină în suflet. Răspunde cînd și cînd cite-un: da, da... cu o înclinare a capului, și ar vrea să dureze cît mai mult această neașteptat de plăcută călătorie.

— Cînd erai la noi și meditaă pe Petrișor — vezi cum se schimbă lumea, — erai mai copil, mai mic. Acum ți-a rămas figura de copil, dar ai crescut, te-ai format deplin.

— Da, da... cam așa, răspunde el, puțin încurcat. Dar nicî d-ta nu te-ai schimbat mult, și acum, cînd mă uit cu băgare de seamă, înțeleg că ești tot domnișoara Lilica și parcă te văd cum coboraă la prînz scările, tocmai cînd intram eă pe poartă cu cărțile în mină. Uite! Nu e același

părul pe care-l purtai ondulat în frunte, nu e aceeași mîna care zbura pe clapele albe ale pianului, nu e aceeași talia pe care o vedeam strînsă în corset, cînd te gătiaî de bal? Tot cea d'innainte e lucirea ochilor, tot aceeași mișcare grăbită a genelor și tot ca atunci urci și cobori sprincenele. Gropița din barbă n'a dispărut, și nu vezi cum ți se îmbujorează obrajii, cînd vorbești mai mult?

Lilica mișcă ușor vîrful piciorului, se razimă cu capul de canapea, privește pe fereastră în noaptea de-afară, ascultă, și par'că nu mai înțelege nimic. I se pare că doarme și visează un vis mai frumos ca amintirea dragă a unor zile luminoase din trecut.

În tăcerea care urmează, Nistor deschide o carte pe care o adusese Lilica, să-i ție de urit în tren. Foile se deschid singure la o posă, și Ionel rămîne admirînd frumuseța peisajului. Lilica își alătură capul să dea explicații și întinde mîna cu inele peste obrazul de copil al lui Nistor. El simte cum îl stăpînește înfiorarea dragostii; i se pare că plutește în valuri de fericire.

II.

În gara de Nord lume ca la nuntă. Sirmele de la telegraf vuiesc, aparatele țacăne necurmat, ușile vagoanelor se împing la o parte și pe sălițe își caută loc hamalii cu geamantane grele în mîni.

Nistor conduce pe Lilica, să lase bagajul în gară, ca să fie dimineața gata de plecare. Apoi oprește o trăsură și pornesc amîndoi prin ceața friguroasă a serii de iarnă.

Lilica trebuie să doarmă la o rudă pe cheiul Dîmboviții.

O bătrînă pensionară, care fusese prietena casii, cînd îi trăia bărbatul și cînd petreceau amîndoi în Ploiești. După moartea «dumnealui» — fost grefier la tribunal — bătrîna a vîndut ce n'a putut lua cu ea și a venit în Capitală, unde avea neamuri mai multe.

Acum trăia într'o casă cu chirie, două odăi cu salonașul la o parte și bucatăria în fund, la un loc cu proprietarul.

Ce bucurie pe ea, cînd a venit să deschidă cu mîna tremurată, și cînd odată i-a răsărit în fața Lilica, «fata maichii», drăguța de la Ploiești!

A îmbrățișat-o lung, a sărutat-o pe amîndoi obrajii și i-a mai tras și o toană de plîns, pînă să întrebe ce e cu domnul, care sta sfios în picioare și nu știa ce să facă cu mîinile și încotro să-și întoarcă privirea.

După cîteva explicări a recunoscut pe meditatorul lui Petrișor și l-a poftit în salon. Încăpere potrivită, cu mobila păstrată curat de la nunta «dumnealor» și cu un miros ușor de busuioc care se păstra, ca la țară, după icoana aurită din pîrete.

— Acù, pe mine să mă iertați o leacă. Mă duc să îngrijesc de masă.

Și bătrîna iese veselă, cu încrețiturile obrazului netezite oarecum de visita plăcută care-i mai aducea aminte de strada cea lungă din Ploiești.

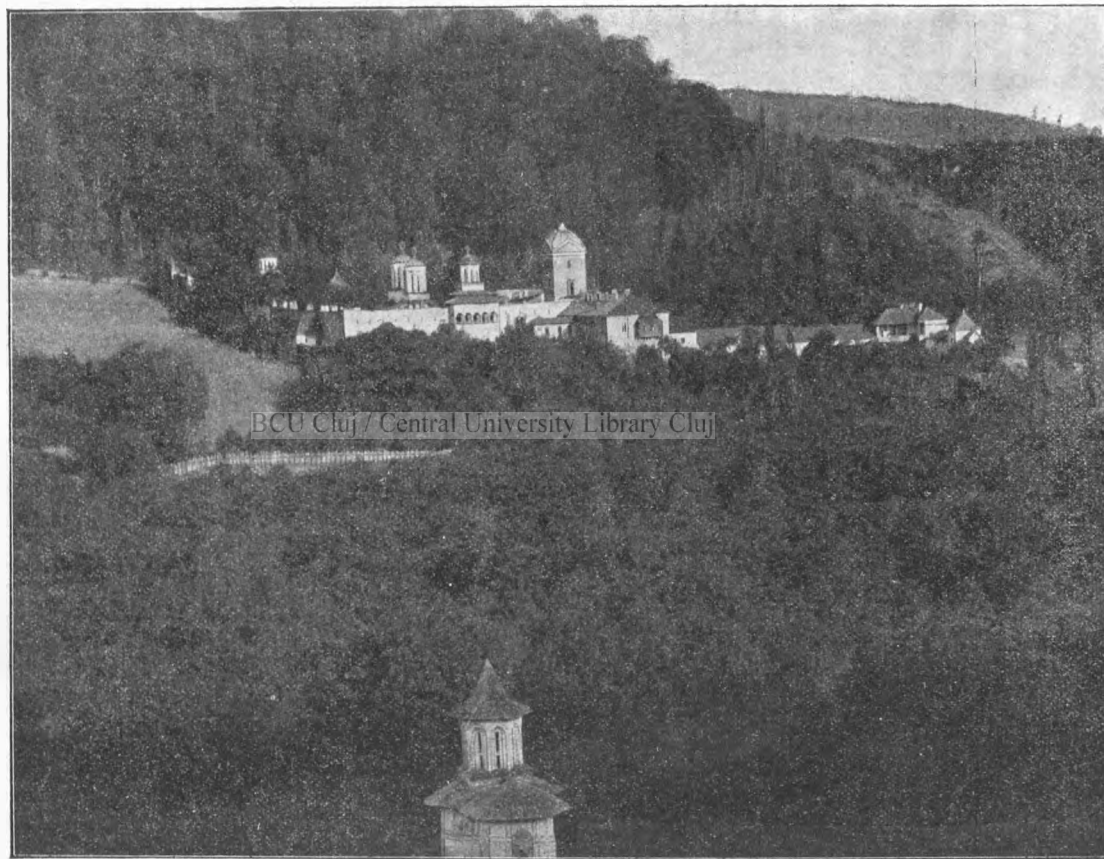

BCU Cluj / Central University Library Cluj

LA HUREZ: DE-A LUNGUL STILPILOR.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MĂNĂSTIREA HUREZULUI VEDERE DE TOTAL.

BCU Cluj / Central Library Cluj

de tei după margine și de serile de iarnă când sta de vorbă cu cocoa-nele și puneau căsnicii la cale și când aștepta în picioare, îmbrăcată, pe «dumnealui», să-și sfirșească partida de «pokeraș», când se întâmpla să întârzie mai mult, cam până după miezul nopții.

Lilica își pune gentulița pe masă, scoate mănușile cu mișcări obosite, se lasă pe un scaun, se ridică și potrivește rochia. În mersul prin camera luminată de o lampă cu glob înflorat se oprește în fața oglinzii. Pare că se surprinde cu pălăria pe cap și ridică amândouă brațele, ca să desprindă acul din păr.

Nistor urmărește din ochi mișcărilor și deocamdată nu poate să zică nimic. Se gîndește la situația lui cam nepotrivită în casa bătrînei și să să spuie și Lilichii gîndul.

Ea mai drege vițele de păr în oglindă, mai potrivește cu mîna pieptenul și acele, și se întoarce cu chipul rîzător și cu ochii cei mari lucind mai viu în lumina dulce a lămpii împodobite.

— Domnule Nistor, ții minte pe mama Zinca, cum o cunoșteam noi din curte, când ni venia în vizită? Acum, parcă nu mai vorbește așa tare. Săraca, ce-o mai fi suferit și ea...

— Eū mi-aduc aminte într'o seară, când a venit acasă și n'a găsit pe mama d-tale.

— Da, da! Și când noi stam amîndoi de vorbă în camera de lingă sufragerie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Știi cîte mi-ai spus atunci? Nu poți să-ți închipui, cum mi s'aū înțipărit în minte toate amănuntele serii aceleia.

Nistor continuă, aprinzîndu-se de dorul clipelor din trecut.

— Domnul Neagu, după obiceiū, plecase la *Cazin*. Cînd am văzut lumina stinsă sus, am crezut că cocoana te-a luat și ați plecat la rude. Pe-trișor dormia mititelul, obosit după meditație. Eū am coborît puțin lampa din tavan și am început să scriu lecțiile pentru a doua zi.

Cum nu era vremea sosirii trenului, trăsurile nu duruiau pe stradă, și așa auziam zgomotele mici și pașii răsunînd pînă departe pe sală.

Un fișit de rochie, un *frou-frou* amețitor mai ales pentru tinerii cu mustața mijită, mă face să întorc de odată capul, și iute am sărit după scaun, cînd te-am avut înaintea.

— Atunci așteptam pe mama să mă iea, și, cînd am văzut că nu mai vine, mi s'a făcut urît, de n'am mai putut sta în cameră, și am venit jos să stăm de vorbă, dar m'am făcut că-ți cer ceva...

— Mi-ai cerut chibrituri, și mie mi s'a părut că vrei să pleci, și atunci m'am folosit de șiretenia mea pe care o întrebuițam mereū, cînd vream să te mai țiu de vorbă. Am scos rāpede cartea de francesă și te-am is-pitit la o traducere. Ai tradus, orî n'ai tradus, nici nu știū, fiindcă eū eram atent să-ți privesc degetele, cum umblau grābite prin foile cărții mele. Iar, cînd imî plecam capul să înțeleg cîte o vorbă mai grea, este anevoie de spus ce se petrecea în sufletul mieū, ascultîndu-ți de

aproape bătăile inimii. Te rog să nu te surprindă și mai ales să nu te supere aceste declarații, care sînt foarte sincere. După aceia ai prins a-mi povesti din pension de la d-ta, cum te purtai cu profesoarele, cine ți-a rămas prietenă acuma, și cite și mai cite nimicuri din viața de școală, care devin așa de interesante, povestite de o fată ce-și așteaptă pețitorii și stă de vorbă, într'o seară, cînd i-î urît, cu un băiat, cum se zice, în floarea tinereții...

Și aŭ vorbit așa, pînă a venit mama Zinca. Puțin adusă de mijloc, deschide ușa și chiamă musafirii la masă. Nistor cere iertare, spune că el vrea să plece, că a însoțit de la gară pe Lilica pînă aici și că trebuie să se ducă. Mama Zinca stăruiește — acum și-a adus bine aminte de cărțile lui cum erau așezate teanc pe fereastră — și nu-l lasă în urmă: Să stai cu noi, Ionele mamă! Să mîncăm, să-i mai ții fetei de urît și... t'îi tot duce; noapte mai e destulă!

— Dacă te roagă așa de frumos, fă-mi și mie plăcerea asta, domnule Nistor!

În aceste vorbe Lilica pusese mai mult decît o rugăciune, și Nistor s'a înduplecat.

La masă aŭ vorbit de lumea din Ploiești, de d-na Neagu, și mama Zinca nu mai contenea cu întrebările. Vrea să afle cam ce lucruri s'aŭ schimbat în casa prietenilor, unde trăise și dumneai așa de bine.

— Tot pe *madama* o aveți la bucatărie?

— Tot.

— Da' pisicuța de la mine vă mai trăește?

— Cum nu, trăiește.

Cînd și cînd, bătrîna rotește ochii peste masă, mai clipește cu înțeleș către servitoare și 'și îndeamnă oaspeții.

— Ia luați, dragii mamei, luați da' nu prea aveți ce? De acum să mai credeți și d-voastră! Ionele! ia toarnă vin. Uite Lilicuța n'are. Nu știți cînd scoteai din pimniță la Neagu? Lua-m'ar moartea!

Să nu te cunosc eŭ dintr'odată! Da' știu! Te uitasem ca pămîntul! Și cît să fie d'atunci? E vre-o cincî ani, eŭ zic; ha? Da, da... Tocmai cincî ani a fost la Ovidenie, de cînd am plecat din Ploiești. Ce! atunci eraŭ un copilandru. Uite ce mustață ai croit! Ehe! și te-ai mai schimbat... oricum. Hai Lilicuța? Tu ce zici?

— Mamă Zinco! Eŭ l-am cunoscut, cum l-am văzut. Azi în gară, fiindcă era foarte frig, mai nimeni nu s'a coborît, și ușile compartimentelor staŭ închise, să nu vie răceală. Hamalul îmi așează bagajul, și eŭ rămîn în despărțitura vagonului, unde mai erau doi domni: un străin obosit și un tînăr care cetia pe foi scrise ca de mină. După ce zic bună-ziaua, îmi caut loc pe canapea. Străinul s'a arătat foarte îndatoritor, și domnul Nistor se silia să cetească mai departe, dar eŭ îl surprindeam cum arunca ochii pe de-asupra foilor și cum mă privia cercetător. Parcă ar fi vrut să mă întrebe ceva... Zău așa e, domnule Nistor, era foarte frumoasă încurcătura d-tale! În sfîrșit am înnoit cunoștința, și am venit amîndoi pînă aici.

Din vorbă în vorbă, vremea a trecut pe neștiute și Lilica a doua zi trebuia să plece de dimineată spre Moldova. Nistor și-a luat rămas bun și a lăsat făgăduiala că o să vie cu noaptea în cap, să conducă fata la tren.

Strada era liniștită. Înghețul iernii înflorise pomii cu flori de zăpadă și rarii trecători se strecurau zgribuliți prin ceața friguroasă. Clopotele tramvaielor sunau stins, și veniau ca o prevestire dulce clinchetele zurgălăilor de la săni.

Gazda îl aștepta mai de vreme, și nu s'a mirat de întârzierea trenului

— Se întâmplă, domnule Nistor, ce crezi? Eū tot așa veniam odată cu Gheorghită de la Focșani, și n'am stat o noapte întreagă de iarnă innămețiți în mijlocul cîmpului? D-ta ai întârziat vre-o două, trei ceasuri, gîdesc că? Acū, bine ai venit sănătos!

Peste puțin, Ionel Nistor rămîne în odaia lui, singur cu gîndurile. Și, în lumina conștiinții, se ridică, una după alta, amintirile trecutului cu aspirațiile de odinioară...

În casa lui Iancu Neagu din Ploiești, intrase ca meditator al lui Petrică. Ionel era atunci în clasa a VI-a, și cei șaptesprezece ani ai vîrstei îl porniau spre gînduri dulci, cînd auzia pe domnișoara cîntînd la pian, ori cînd o vedea ținînd rochia, în urcarea grăbită a scărilor de piatră. Și-î treceau prin minte planuri fel de fel.

Să fie să mai stea nemăritată domnișoara Lilica, pînă o termina el cu învățătura, și dacă s'ar întoarce profesor la liceu, sigur că d. Neagu n'ar sta la îndoială să și-l facă ginere. Dar e mult pînă departe! Domnișoara a lăsat rochia cea scurtă și nu mai poartă coada împletită pe spate, ca la pension.

Peste cîtăva vreme s'a măritat, și acum iat'o liberă. Ce întâmplare! Fata care i-a fost lui dragă, fata care i-a alinat somnul în vise de fericire, chipul pe care l-a iubit mult în cea mai nepătrunsă taină, ochii în lucirea cărora căuta curaj pentru muncă vor fi stînd deschiși acum, și Lilica se va fi gîndind la dragostea nemărturisită și la cel care o va conduce în zori de zi la gară.

Nistor a adormit tîrziu și grija de a împlini făgăduiala i-a fost minunat ceasornic. Dimineata, a oprit sania la poartă și a văzut lumină la o fereastră. Mama Zinca se sculase și umbla în virful picioarelor pe covoare, să nu strice somnul Lilichii.

— Ionele, mamă, uite doar acū a ațipit un pic. Eū nu știu la ce s'o fi gîndit ea, că i s'a speriat somnul cum ai plecat d-ta și îi părea rău că nu te-a rugat să mai stai. Am vrut să trimet servitoarea să te cheme, dar dacă n'am știut adresa!

Mama Zinca spune mai departe, ridicînd arătătorul în dreptul buzelor și făcînd semn din ochi spre ușa salonului:

— Să mai doarmă numai o leacă. Mai e un ceas și mai bine! Aveți vreme destulă. Și d-ta te duci la Buzău?

— Așa...! Nu, de unde? Eū stau aici, că am examen acuma.

— Bine zică, că mi-ai mai spus odată. Ia vezi! Acù știți unde stați; mai dă și pe la noi.

Peste o jumătate de ceas Lilica și Nistor sînt în sanie, în drum spre gară.

— Inchipuiește-ți, domnule Nistor, că n'am dormit mai de loc! Mă vedeam fericită, mergînd pe drumuri înflorite, și de ce nu ți-aș spune? D-ta mă duceaî de braț. Apoi, cum visam eu așa trează, se făcea că s'au schimbat cu totul vremurile, că eu nu mă măritasem...

Doamne! Ce visuri...!

Trenul de Moldova se vedea pe linia întăia, și mai era puțină vreme pînă la plecare. În compartiment nu se mai suise nimeni. Lilica așază cărțile pe reșea și Ionel îi aduce biletul. Ea se scoală, vrea să-i mulțamească, și îi întinde mîna. Ionel o cuprinde și se pleacă s'o sărute. O putere tainică îl atrage către dînsa. Se lasă pierdut în voia dragostii, și Lilica, cuprinzîndu-i obrazii cu amîndouă minile, îl sărută ca pe un copil. Apoi, ștergîndu-și în pripă două lacrimi care se strecurau printre genele stufoase, zice, într'un suspin adînc: «Ce păcat, că e prea tirziu!»

I. BOTENI.

INIMA LUI HIALMAR

DIN LECOMTE DE LISLE.

*O noapte de Noiembrie senină, rece vînt.
Cobî, în valea ninsă, zac miș de luptători:
Cu mîinile pe arme ei dorm fără mormînt.
Așupră-li vin stoluri de corbi croncănituri.*

*A lunii argintie lumină-ri bate blind.
Hiilmâr se ridică în spadă de pe brînci,
Privirea-ri rătăcită în juru-ri preumblind,
Și sînge izvoarește din rănilu-ri adînci.*

«Mai suflă oare unul măcar din toți acei
«Destoinici copilandri, ce azi la revărsat,
«Ca mierlele'n desimea umbroaselor alei,
«Cîntări de veselie în cor ai înălțat ?

»Mușenie de moarte. O, zeț, ce s'a ales
«De brațele-oșelite în zeț de'ncăierări!
«Ci ochi-mi sîngerează, aud — și tot mai des —
«Un zvon că cel ce vine spre țermuri de pe mări.

«O corbule, de carne flămînd, asupra-mă cazî,
 «Și pieptul mi-l deschide cu ciocul tău de fier
 «Afla-ne-vei și mîne precum ne afli azi:
 «Du inima mea caldă copilei lui Ilmèr.

«Spre Upsal, unde iarlîi spumoasa bere sorb
 «Și cîntă în atingeri ușoare de păhar,
 «Cu zborul de săgeată avîntă-te, o corb,
 «Copilei adorate du cel din urma-mă dar.

«Vedea-o-vei în turnul, popas de corbî, șezînd
 «Înnaltă și cu părul bogat, frumoasa mea.
 «Îi scînteie cerceii de aur tremurînd,
 «Și ochii în ispită întrec a serii stea.

«Te du, cernite crainic, iubirea mea să-î spuî
 «Și inima-mă arată-î. Ci ea se va mira
 «Că încă vestejita și 'ntunecată nu-î,
 «Și-o lacrimă din ochii ei mari va picura.

«Ci eă îmi simt izvorul puterilor secat.
 «O, beți din al meu sînge de-acuma, lupii mei!
 «Viteaz și vesel, tîndî, cu sufletul curat,
 «Mă duc să mă alătur în soare printre zeri.»

C. TEODORESCU.

MOTANUL ȘI VULPEA

— POVESTE LOCALISATĂ —

A fost odată un om nevoiaș. Și omul acela avea un motan, dar se întimplase de era așa de păcătos și îndrăcit, cît nu-l putea suferi nimeni din casă, că se uitau toți la dinsul ca la dracul. Și, ce se gîndi omul într'o zi, că-l virî într'un sac, îl legă bine la gură, și-l duse într'o pădure de-l aruncă încolo; socotia că are să se piardă, — dar și-aî găsit!. Lucrul rău nu pierde.

Motanul făcu el ce făcu, scăpă din traistă și o luă la drum prin pădure. Merse el o bucată bună, până dădu de un bordei în mijlocul pădurii. În bordeiul acela locuia pădurarul. Motanul își făcu culcuș de-asupra bordeiului și trăia acolo. Iar, cînd i se punea soarele

drept inimă, mai da câte-o raită prin pădure, mai prindea câte-un șoarece, ori înhăța vre-o pasere, și așa pus la cale, se urca din nou pe coperemînt și ducea viață fără grijă, — de cînd binele!

Odată, ce-î veni dumisale Motanului că ieși la primblare prin pădure. Cînd colo, ce să vadă: pe dumneaei Vulpea, mergea și nu mergea, dar nici pe loc nu stătea. Vulpea dintru'nțaiu se spăimîntă cînd îl văzu.

— Iaca măi! — se gîndi ea — de cînd trăiesc eu pe locurile astea, și n'am văzut asemenea dobitoc!

Făcu plecăciune cătră Motan, și-l întrebă:

— Ia spune-mi, chiposule, cine ești tu? Ce vînt te-a adus prin ținuturile noastre și cum te-aș putea numi, să nu greșesc?

Motanul își zburli părul și răspunse posomorit:

— Eū sînt trimes să îndeplinesc aici slujba de primar; pe mine mă chiamă Cotoșman Pîrlîci!

— Cotoșman Pîrlîci! — zise Vulpea — eū nici habar n'aveam că mai ești și tu pe lume; dar cred că mi-î face cinste să prînzești împreună cu mine?

Motanul prînzea la Vulpe; ea-l ospătă cu tot felul de vinat, și pe urmă-l întrebă:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

— Da' mă rog, Cotoșman Pîrlîci, saū cum îți zice, — dacă nu te superî dumneata, ești flăcău, creștine, ori ești însurat?

— Flăcău! răspunse scurt Motanul.

— Și eū is fată mare! se maimuțări Vulpea sclifosindu-se; și zic că: n'ai vrea să mă ieī de nevastă?

Motanul — parcă ce lucru mare! — se învoi. Făcură nuntă și petrecere ca acelea, cu șoareci și cu găini. A doua zi după nuntă, gospodina Vulpe o tuli după merinde, iar Motanul rămase babă de casă, să păzească vizunia.

Dacă intră Vulpea mai în adîncul codrului, întîlni pe Lup. Lupul începu a-ī face cu ochiul și a scurma cu labele, ocolind-o:

— Da' mă rog, ce te-ai măi făcut, cumătro? Am vrăvuit toate cotelurile, și nici că mi-a fost cu putință să te gălesc!

— Dar ce nu știi, nerodule, că m'am măritat?

— Ia tacī din gură?! Și pe cine ai luat, mă rog?

— Parc'ai trăi pe altă lume! Ce tu n'ai aflat că ni-a trimes Dumnezeu un primar; măi rar asemenea odor... Iaca el m'a luat!

— Zău, să-mi cadă părul, că nu știu nimic! Da' cum aș face să-l văd și eū pe bărbatu-tău primarul?

— Cam greu lucru! Să te ferească Dumnezeu de dînsul, că-ī

mintului... Da' trebuie să cunoști și tu la obraz, să-î aduci măcar o oaie plocon și pe urmă să te ascunzi să nu te zărească cumva. Numai așa dacăl'îi putea vedea. Altfel, vaî de capul tău!

Lupul plecă să caute un berbec. Iar Vulpea, stăpînă de casă, își văzu de drum innainte. După ce mai făcu vre-o cîțiva pași, îi răsări Ursul în cale, și unde nu începu a se roti împrejurul ei, sorbind-o cu ochii:

— Ia astîmpără-te, nene Gavrilă, nu știî că sînt măritată?

— Și pe cine ai luat, soro?

— Pe Cotoșman Pirlici, care este primar pe ținuturile acestea!

— Măi taci!

— Ce să «măi taci!» că așa e!

— O fi și-așa — răspunse Ursul — dar n'aș putea să-l văd și eu?

— Cam grea treabă, că el nu știe multe; dar, dacă vrei numai de cit, du-te de caută un bivol și să i-l aduci plocon. Numai iea sama bine, adu bivolul și fă ce-î face, să nu te zărească cumva: altfel nu-mi ieaū pe suflet blana ta!

Ursul porni și el să caute un bivol. Lupul, din partea lui, prinsese de mult un berbec; după ce-l jupui și-l găti ca pentru așa un primar, sta și el pe gînduri. Cînd uite că sosește și Ursul, tîrînd după dînsul un taur cit un mal.

— Noroc bun, măi frate, Lupule!

— Să dea Dumnezeu, nene Gavrilă! — răspunde Lupul. Da' n'ai văzut cumva pe prietena noastră Vulpea, și pe bărbatu-său?

— Nu, frățioare, dar și eu tot pe dinși îi caut. Nu te duci să-î chemi?

— Ba una ca asta n'o mai fac eu, vere Gavrilă, ci mai bine te răpède tu, că ești mai îndrăzneț decit mine!

— Ferească sfîntul, nici eu nu mă duc!

În vremea asta, trecea un iepure, de parcă nici nu atîngea pămîntul.

Lupul prinse a-l chiui:

— Ia fă 'ncoace, mă honchiule!

Iepurele se apropiè, cum e firea lui, tremurînd de frică.

— Știî tu, mă păcătosome, unde șade o cunoscută a noastră, Vulpea?

— Știū! răspunse șoldanul.

— Iea-o, dacă-î așa, la sănătoasa, și spune-î că noi o așteptăm de-o mulțime de vreme și pe dînsa, și pe soțul ce i-a dat Dumnezeu, cu daruri mari și bogate!

Iepurele porni la fugă să dea de veste Vulpii.

Acuma Ursul și cu Lupul se gîndiaū unde să se ascundă. Ursul zice:

— Eu am să mă urc în bradul ăsta!

— Și eă ce dracul să fac? îl întrebă Lupul. Că nu mă pot cățăra pe copac; rogu-te, învață-mă și pe mine, unde să mă ascund?

Ursul se apucă de-l pituli în buruiene, îl învăli cu frunze uscate, iar, cit despre el, se aburcă în brad, tocmai sus, și se uita să vadă: nu mai se ivește primarul și cu nevastă-sa.

În vremea asta, iepurele ajunsese la vizunia Vulpii și-i duse vestea că Lupul și Ursul îi așteaptă cu daruri.

Numai iacă se vedeau venind și ei; Ursul, din copac, îi zări, și zise:

— Măi frate, ia te uită, se vede Vulpea noastră cu bărbatu-său... Îraa! că mărunțelu-î!

Motanul, cum sosi, se aruncă pe hoitul bivolului, își zburli părul, începu a morăi minios și a smulge cu ghiarele din carnea dobitocului.

— Numai atit? zise el — prea-î puțin!

— Ce?! mormăi Ursul în gândul său — așa de mititel și așa de mincacios... Noi nu l-am putea mânca, să fim patru, și lui unuia singur nu-î ajunge?

Lupul vrea să vadă și el ce face primarul. Își făcu loc la ochi, dînd frunzele încetișor la o parte. Motanul auzi mișcând frunza și, crezînd că-î poate vre-un șoarece, lasă bivolul, se răpède și înfige ghiarele în botul lupului. Lupul o croi la goană, fără să mai stea la gînduri.

Motanul, spăimîntat și el, se cățăra iute în copacul cel cu Ursul.

— Haiți! că m'a zărit și pe mine! se gîndi Ursul, și, de frică, căzu de-alivanta, din cracă în cracă, până jos, de-și zdruncină creierii în cap; apoi se sculă iute și o luă la sănătoasa.

Iar Vulpea, de colo, amarnică și arțăgoasă, se răcăduia după dinșii.

După o întîmplare ca asta, toate dobitoacele prinseră frică de Motan. Domnul Primar și cu Primărița dumisale avură merinde din bielșug în toată iarna aceea. Trăiră astfel de cînd binele, și viețuiesc și până astăzi în bucurie și mulțămire, ca niște oameni vrednici.

VIRGIL CARAIVAN.

VIS DE PRIMĂVARĂ

Ar fi în faptul zilei, și singur, dus cu gîndul
 Primblîndu-mă 'n grădină pe umede cărări,
 Aș soarbe 'n pieptu-mi aier mereu, îndestulîndu-l,
 Ca cel ce-ar fi să plece la drum prin moarte țări.

Pe straturî cu tot felul de flori, ce-ar fi ca niște
 Buchete uriașe cu miros în de-ajuns
 Să farmece o lume, — lin vîntul să le miște,
 Să pară că și'n ele un suflet e ascuns.

Copacii, beți de-arome, ar șopti din frunză
 Ca omul prins de visuri vrăjite de noroc,
 Cînd raza aurorei începe să-î pătrunză
 Și soarele-și ivește cununa lui de foc.

Înviorați atuncea de boarea dimineții,
 Uimiți de-atîta viață, de-atît senin, în cor
 Pornind pe întrecute din ramuri cîntăreții,
 Să tremure văzduhul de cîntările lor!...

Și draga-mî, fără veste, naintea mea s'apară,
 S'o rog sfios ca'n dragul măreței primăveri
 Să-mî dăruie de-apururi frumoșii ochi de pară,
 Sécîndu-mî pe vecie izvorul de dureri!...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

EUG. CIUCHI.

CRONICĂ

I. Cărți.

* A ieșit și a treia parte din noua ediție, cu litere latine, a *Predicilor* lui Petru Maior. O cetește cineva în România? Și de cit folos n'ar fi tuturora, cetitorului obișnuit, pentru frumuseța limbii, iar preotului, pentru pregătirea predicelor sale? Se poate căpăta dela tipografia «Carmen», a d-lui P. Barițiu, în Cluj.

* Gabriele d'Annunzio, scriitor vestit în lumea toată, își datorește faima italiană la două lucruri: un ritm musical într'o prosă foarte căutată și meșter desfășurată și alegerea subiectelor cu suflete ce nu sint ca ale altor oameni, suflete ciudate, bolnave și nenorocite. E un retor și un modern, un artificial și un prefăcut. A început cu poezii lirice care s'au cetit cu plăcere, a urmat cu romane, care au făcut mult zgomot și care se pot ceti, deși cu dezgust. Acuma face tragedii, pe care un om cuminte și un om de gust nu le poate urmări până la capăt.

D. Alecsandrescu-Dorna a găsit cu cale să traducă pe una din cele din urmă, «Lumina supt oboroc» (d-sa zice: «Făclia supt obroc»). La păcatele originalului se adaugă reproducerea unei sintaxe străine care nu poate merge nici într'un chip. Cu «o fiule al meu nebun», își pierde cineva răpede răbdarea. Răbdarea mea a mers până la p. 38. De-acolo înaintea se poate să fie foarte frumos.

Cartea e însă minunat ilustrată și tipărită cum nu se poate mai îngrijit.

* Pavel Biriucov dă, în limbile franceză, engleză, germană și italiană, vol. I dintr'o mare biografie a lui Tolstoi, intruchipată din însemnări și scrisori ale lui.

* O bună poveste cu tilc și învățătură, într'un grai de tot frumos, e cea pe care o dă d. Ioan Isaic, supt titlul «Povești din satul nostrn : Dinu Maicii», ca al patrulea număr din acele «Cărți ale săteanului român», broșurile de câte 10 bani bucata, pe care le dă despărțimintul din Cluj al Asociației ardelen.

* Puțin vor fi știind că puternicul și adîncul povestitor Sandu-Aldea e, cetățenește, «d. Constantin Sandu, conferențiar la ferma-model Lazar». În această calitate, d-sa publică, la «Luceafărul» din Pesta, o traducere din englezește, după botanistul H. de Vilmorin : «Selectiunea și efectele ei asupra plantelor cultivate».

De alminterea, d. Sandu a dat și în biblioteca Administrației Domeniilor Coroanei, interesante și folositoare «Scrisori către plugari», iar acuma își pregătește la Berlin, unde face studii de doi ani încoace, tesa, despre «metodele de astăzi în cultura cerealelor și bazele ei științifice». Omul de ispravă e același în orice fel de lucru îndeplinește.

* D. C. Oprescu-Argeș, funcționar la Serviciul Sanitar, n'a dat, în «Sfaturile și povețile lui Moș Savu» numai un foarte bun manual de igienă pentru săteni, dar și o interesantă carte de literatură populară, într'o limbă de toată frumuseța.

II. Reviste.

* În «Lumina», no. 6, note etnografice folositoare de d. Zuca și o poveste în dialect de d. N. Bațaria.

* În «Familia» (Oradea-Mare), nr. 23, se dă înfățișarea vechii biserici de lemn pe care o aveau la Bistrița Romîni, înaintea de a fi cumpărat frumoasa clădire istorică în care se slujește astăzi pe limba noastră.

Tot acolo, un foarte frumos imn către soare, trimes din Cernăuți supt iscălitura, nouă pentru public : I. Broșu.

* «Libertatea» (Orăștie), dă în suplimentul ei literar dela 1-iulie duoasa poezie simbolică pe care a scris-o Goga pe un album închinat Reginei. Mai toate foile ardelen au dat-o și ele, ceva mai târziu.

III. Ziare.

* Întîlnim o duoasă poezie originală în n-1 6 al ziarului românesc din Chișinău «Basarabia», supt pseudonimul *Albanes*.

* *Anuariul* seminariului din Sibiiu cuprinde un erudit studiu al prof. Bălan despre «Problema religioasă în timpul de azi».

Se dă și călduroasa conferință ținută cu prilejul sfințirii Mitropoliei si-biene de d. I. Duma-Paltin.

* În Revista «Asociației învățătorilor din România», care a căpătat o destul de frumoasă copertă simbolică, dd. Apostol D. Culea și G. Salviu dau un studiu amănunțit și bine redactat asupra dezvoltării învățămîntului rural din toate punctele de vedere. Se adauge o parte veche, care nu e destul de bine informată.

Dar expunerea de la 1830 încoace e vrednică de toată lauda.

* Primim trei n-re din revista, bine redactată și foarte bine tipărită, pe care o scot la Alexandria institutorii A. Ivanoviči și G. Stănescu-Delar supt titlul «Școlarul», pentru folosul școlarilor din clasele primare. Are ilustrații foarte îngrijite. Cuprinde povești, însemnări, glume. Dă și o cronică școlară care poate interesa pe oricine. Ar putea pătrunde cu folos și la Romîni de aiurea, mai ales că e de tot ieftină.

II.

Stamati era un foarte harnic cetitor, de cărți franceze firește, fiindcă nemțește nu pare să fi știut, și cercul unei cetiri românești era foarte îngust; cît despre literatura rusească, de și a tradus dintr'însa o schiță satirică, după Sincovschi, el pare s'o fi cunoscut foarte puțin numai. Cetind, el lua condeiu în mînă și traducea sau prefăcea, fără să arăte autorul, — între altele, și fiindcă nu credea că încercările sale vor fi vreodată tipărite. Întrebuința un grai liniștit, bătrîncios, dar plin de cuvinte pe atît de potrivite pe cît de rare; une ori cite un vers bine închegat scipește din mijlocul mării moarte a stihurilor îngîinate, ca o diră de argint în plumbul topit :

Căci eternul suflet nu îmbătrînește,

Sau:

Te văd în oglinda lacurilor line
Și, suflînd zefirul, glasul tău îmi pare,

Ori, iarăși:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Și s'aude vîntul suspinînd din munte.

Așa a «imitat» — e cuvîntul întrebuințat de dînsul — după Lamar-tine (trei «Meditații»), după Hugo (măcar două bucăți), după Alfred de Vigny (p. 508 și urm. din «Musă» = «Grandeur et décadence», p. 256 și urm.), după La Fontaine (în multe din fabulele sale, alcătuite după 1850), după Musset și Béranger și alții, de sigur. Ba odată găsim două strofe din marele liric irlandez al iubirii, Moore, dar ne-deplin înțelese și apătos tîlcuite, după vre-un tălmăcitor frances.

Une ori, el își dădea osteneala, care nu era prea grea pentru dînsul, de a sorbi poezia străină în sufletul său, plin de vechi amintiri din viața moldovenească, din poveștile veșnice, din străvechi letopisețe. Așa «Silful» lui Hugo ajunsese frumoasa legendă românească a «Zbu-rătorului», din care se desfac versuri ca acestea :

Cînd fetele care fac clacă de furcă,

ce nu se pot întîmpina în originalul frances, și ceva mai departe :

Frații miei mai ageri s'au dus după soare,
Alții ce rămase, prin flori se culcară...
Văd că joacă morții cu lină săltare,
Și luna senină holbat îi privește..

De la o vreme, el îndrăzni să se încerce cu puterile sale chiar, fără a părăsi însă vechiul meșteșug al prefacerilor și potrivirilor, mărturisite numai în genere. Odată, inspirându-se din *Orientalele*, așa de pline de culoare, ale lui Hugo, el cîntă, într'o bucată aproape desăvîrșită, baia cucoanei moldovence. Altă dată, după străbaterea strofelor săltărețe ale lui Ariosto, din *Orlando furioso*, el începe a povesti în versuri fără silă și strînsoare despre Dragoș-Vodă, care

.... Umblă singur prin cetate:
Adînc întunerec, tăcere mornită,
Numai prin ferestre vijie vîntul,

despre dezrobitorul Dochieî, ce merge cutezător prin locuri unde

.... Liliēcî, stance, cucuveicî și buhne
Zburau ca un nour de-asupra cetății,

până ce apare iubita domnească:

Iat'obrajiî rumenî ca bujorii proaspeți,
Iată ochișorii plini de drăgănele,
Iată o guriță ca cireșa coaptă,
Ce ademenește sărutarea dulce.
Iată coame negre chiar ca urșinicul
Îi învelesc pieptul, spatele și boiul,
Ce prin el se vede chiar zăpadă albă;
Iar statul ei gingaș ca melidul tînăr.

În alt ritm, și mai sprinten, el zice apoi despre Vodă Bogdan tinerelul, cules și din romanele versificate ale Apusului și din cronicî și din basm:

Lîngă el șezu:
Un bătrîn cu barba țapoșă, ciudată,
Cu ochi scinteiați,
Grebănos de spate, avînd cîngi și coadă,
Coarne și un băț,

cu meștere legături de vers ce arată cum

Pădurea vuieste, iar lupul, în luncî,
Tremura urlînd,

Orî:

Clocotul stăpînește,
Din pămînt zbcuște
Dracu 'nfricoșat.